

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของนายอำเภอในการบริหารการศึกษาประชาบาล ในด้านการวางแผนงาน การวินิจฉัยสั่งการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานด้านวิชาการ การบริหารการเงิน และการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยเปรียบเทียบจากความคิดเห็นของนายอำเภอ ศึกษาธิการอำเภอ และหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ
2. เพื่อศึกษาอุปสรรคและปัญหาต่างๆ ที่มีต่อการปฏิบัติงานของนายอำเภอ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยกลุ่มประชากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษาประชาบาลในระดับอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 16 จังหวัด 179 อำเภอ จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนายอำเภอ กลุ่มศึกษาธิการอำเภอ และกลุ่มหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ ซึ่งมีจำนวนกลุ่มละ 179 คน รวมทั้ง 3 กลุ่มเป็น 537 คน โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถามจำนวน 1 ชุด ซึ่งประกอบด้วยแบบตรวจสอบ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และแบบปลายเปิด (Open - end) เนื้อหาของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่อศึกษาลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบ (Checklist) ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีบทบาทของนายอำเภอในการบริหารการศึกษา ประชาบาลทางกลาน การวางแผนงาน การวินิจฉัยสั่งการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานด้านวิชาการ การบริหารการเงิน และการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน ลักษณะของคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และแบบปลายเปิด (Open-end)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลทางไปรษณีย์ ผลปรากฏว่า จากแบบสอบถามที่ได้ออกส่งไปให้ประชากรตอบจำนวนทั้งสิ้น 537 ฉบับ ผู้วิจัยได้รับคืนมา 404 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 75.23 ซึ่งในจำนวนนี้ เป็นของนายอำเภอ 123 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 68.72 เป็นของศึกษานิเทศก์อำเภอ 141 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 78.77 และเป็นของหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ 140 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 78.21

4. การวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ในส่วนที่เป็นข้อมูลส่วนตัวของประชากร วิเคราะห์โดยการหาครอจละ (Percentage) ในส่วนที่เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของกลุ่มประชากรที่มีบทบาทของนายอำเภอในด้านต่าง ๆ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Means) และหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับอุปสรรคและปัญหา ใช้วิธีการรวบรวม เรียงเรียง สรุปและเปรียบเทียบในความคิดเห็นส่วนใหญ่ของประชากรแต่ละกลุ่ม

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากความคิดเห็นของกลุ่มประชากรทั้ง 3 กลุ่ม ผู้วิจัยได้สรุปเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นสรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของนายอำเภอในด้านต่าง ๆ และตอนที่ 3 เป็นสรุปปัญหาและอุปสรรคที่มาจากความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังจะกล่าวเป็นลำดับไป

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลที่ได้จากการ
วิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัว เพื่อทราบสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม สรุปได้ดังนี้

1. ผู้ตอบแบบสอบถามมีวุฒิปริญญาตรีมากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 49.01 ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด) และส่วนใหญ่มีวุฒิตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป ทั้งนี้ นายอำเภอและศึกษานิเทศก์อำเภอ ต่างก็มีวุฒิปริญญาตรีมากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 60.98 และ 56.03 ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละกลุ่ม ตามลำดับ) และส่วนใหญ่มีวุฒิตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป เช่นเดียวกัน แต่หัวหน้าหมวดการศึกษานิเทศก์อำเภอกลับมีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี เป็นส่วนใหญ่และมากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 65.00 ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่ม หัวหน้าหมวดการศึกษานิเทศก์อำเภอ)
2. ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุระหว่าง 45 - 54 ปี มากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 45.05 ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด) และส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป ทั้งนี้ ทั้งนายอำเภอ ศึกษานิเทศก์อำเภอ และหัวหน้าหมวดการศึกษานิเทศก์อำเภอ ต่างก็มีอายุระหว่าง 45 - 54 ปี มากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 49.60, 38.30 และ 47.86 ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละกลุ่ม ตามลำดับ) และส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ 45 ปีขึ้นไป เช่นเดียวกัน
3. ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุราชการตั้งแต่ 31 ปีขึ้นไป มากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 28.71 ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด) และส่วนใหญ่มีอายุราชการตั้งแต่ 21 ปีขึ้นไป ทั้งนี้ ทั้งนายอำเภอ ศึกษานิเทศก์อำเภอ และหัวหน้าหมวดการศึกษานิเทศก์อำเภอ ต่างก็มีอายุราชการตั้งแต่ 31 ปีขึ้นไป มากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 27.64, 29.08 และ 29.29 ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละกลุ่ม ตามลำดับ) และส่วนใหญ่มีอายุราชการตั้งแต่ 21 ปีขึ้นไป เช่นเดียวกัน
4. ผู้ตอบแบบสอบถามได้ดำรงตำแหน่งที่เป็นอยู่ต่ำกว่า 6 ปี มากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 51.98 ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด) ทั้งนี้ ทั้งกลุ่มนายอำเภอ ศึกษานิเทศก์อำเภอ และหัวหน้าหมวดการศึกษานิเทศก์อำเภอ ต่างก็ได้ดำรงตำแหน่งที่เป็นอยู่มาต่ำกว่า 6 ปี มากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 57.72, 39.01 และ 60.00 ของจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละกลุ่ม ตามลำดับ) แต่ส่วนใหญ่แล้ว นายอำเภอและหัวหน้าหมวดการศึกษา

อำเภอ ดำรงตำแหน่งที่เป็นอยู่มาแล้วต่ำกว่า 6 ปี ส่วนศึกษานิเทศก์อำเภอ ดำรงตำแหน่งที่เป็นอยู่มาแล้วต่ำกว่า 11 ปี

สรุปผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทในคานตาง ๗ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามความคิดเห็นของประชากรทั้ง 3 กลุ่ม เกี่ยวกับบทบาทของนายอำเภอในคานตาง ๗ สรุปได้ดังนี้

1. บทบาทเกี่ยวกับการวางแผนงาน ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามในส่วนรวม เห็นว่า นายอำเภอได้ปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผนงานอยู่ในเกณฑ์น้อย และเมื่อพิจารณาเป็นรายขอแล้ว นายอำเภอได้ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์น้อย 5 เรื่อง คือ การสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนเด็กในท้องถิ่น เพื่อการจัดตั้งโรงเรียนขึ้นใหม่ การจัดทำนโยบายการจัดการศึกษาภาคบังคับให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น การมีแผนงานที่จะสนับสนุนการปรับปรุงโรงเรียนประชาบาลให้เป็นโรงเรียนชุมชน การจัดให้มีโครงการปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ และการจัดตั้งใหม่คณะกรรมการ เพื่อปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ ส่วนความคิดเห็นที่ว่า นายอำเภอได้ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์มาก มี 3 เรื่อง คือ การจัดทำแผนดำเนินงานในคานการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายของจังหวัด การจัดทำแผนงานเพื่อกำหนดอัตรากำลังครูแต่ละโรงเรียน และการจัดให้ทำแผนงานในการก่อสร้างหรือต่อเติมอาคารเรียนให้เพียงพอกับปริมาณนักเรียนที่เพิ่มขึ้น

สำหรับความคิดเห็นของประชากรแต่ละกลุ่มนั้น กลุ่มนายอำเภอและกลุ่มหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ มีความเห็นว่า นายอำเภอได้ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ที่แตกต่างไปจากความคิดเห็นในส่วนรวมและความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์อำเภอ กล่าวคือ ยังเห็นว่านายอำเภอได้ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์มาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายขอแล้ว ความคิดเห็นของกลุ่มนายอำเภอกับกลุ่มศึกษานิเทศก์อำเภอจะแตกต่างกันในทุกเรื่อง คือ กลุ่มนายอำเภอเห็นว่าตนเองได้ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์มากทุกเรื่อง แต่กลุ่มศึกษานิเทศก์อำเภอเห็นว่านายอำเภอได้ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์น้อยทุกเรื่อง ส่วนกลุ่มหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอมีความเห็นว่า นายอำเภอได้ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์น้อย 5 เรื่อง และอยู่ในเกณฑ์มาก 3 เรื่อง ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นในส่วนรวมตามที่ได้อธิบายไปแล้ว

2. จากความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามในส่วนรวม สรุปได้ว่า นายอำเภอโคกปฏิบัติงานเกี่ยวกับการวินิจฉัยสั่งการอยู่ในเกณฑ์มากทุกเรื่อง ซึ่งหมายรวมถึง เมื่อวินิจฉัยสั่งการไปแล้ว นายอำเภอได้รับคำทักท้วงจากผู้บังคับบัญชาอยู่ในเกณฑ์น้อยที่สุดด้วย

สำหรับความคิดเห็นของประชากรแต่ละกลุ่มนั้น กลุ่มนายอำเภอและกลุ่มหัวหน้าหมวดการศึกษานายอำเภอมีความเห็นสอดคล้องกับความคิดเห็นในส่วนรวมทุกเรื่อง แต่กลุ่มศึกษานิเทศก์อำเภอ มีความเห็นว่า นายอำเภอโคกปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์น้อย 2 เรื่อง คือ การรวบรวมความคิดเห็นจากผู้บังคับบัญชาที่เกี่ยวข้องมาประกอบการพิจารณา และการมอบอำนาจในการวินิจฉัยสั่งการให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของ ส่วนเรื่องที่ว่า เมื่อวินิจฉัยสั่งการไปแล้ว นายอำเภอได้รับคำทักท้วงจากผู้บังคับบัญชาเพียงใด นั้น กลุ่มศึกษานิเทศก์อำเภอ เห็นว่า อยู่ในเกณฑ์น้อย

3. เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล ความคิดเห็นรวมของผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้ง 3 กลุ่ม เห็นว่า นายอำเภอโคกปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์มาก แต่เมื่อพิจารณาในแต่ละเรื่องแล้ว นายอำเภอโคกปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์น้อย 3 เรื่อง คือ การจัดให้มีการสำรวจปริมาณและความสามารถในการปฏิบัติงานของครูประชาบาล การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูประชาบาลได้เพิ่มพูนความรู้ในวิชาชีพโดยวิธีการต่าง ๆ และการสนับสนุนการจัดสวัสดิการคานต่าง ๆ ให้แก่ครูประชาบาล นอกจากนี้ เห็นว่า นายอำเภอโคกปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์มาก

สำหรับความคิดเห็นของประชากรแต่ละกลุ่มนั้น กลุ่มนายอำเภอและกลุ่มหัวหน้าหมวดการศึกษานายอำเภอ เห็นว่า นายอำเภอโคกปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลอยู่ในเกณฑ์มาก แต่กลุ่มศึกษานิเทศก์อำเภอ เห็นว่า นายอำเภอโคกปฏิบัติทางด้านนี้ อยู่ในเกณฑ์น้อย และเมื่อพิจารณาในแต่ละเรื่องที่ปฏิบัติแล้ว กลุ่มนายอำเภอ เห็นว่า นายอำเภอโคกปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด 2 เรื่องคือ การหลีกเลี่ยงการใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวประกอบการพิจารณาว่าเห็นสมควรของครูประชาบาล และการหลีกเลี่ยงการใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวประกอบการพิจารณาในการสับเปลี่ยนครูประชาบาลภายในอำเภอ

สำหรับกลุ่มศึกษาศึกษาการอำเภอ มีความเห็นว่า นอกจากนายอำเภอได้ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์น้อย ใน 2 เรื่อง เช่น เกี่ยวกับความคิดเห็นในส่วนรวมแล้ว ในเรื่องอื่น ๆ ก็เห็นว่านายอำเภอได้ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์น้อยด้วย ยกเว้นเรื่องการมีส่วนร่วมในการพิจารณาโอนย้ายครู ปรากฏว่าเรื่องเกี่ยวกับความเห็นที่กลุ่มศึกษาศึกษาการอำเภอเห็นว่า นายอำเภอได้ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์มาก ส่วนกลุ่มหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ นั้น มีความเห็นสอดคล้องกับความคิดเห็นในส่วนรวม

4. ในการบริหารงานวิชาการของนายอำเภอ ในความคิดเห็นของส่วนรวมเห็นว่า นายอำเภอได้ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์น้อย และเมื่อพิจารณาในแต่ละเรื่องแล้ว จะอยู่ในเกณฑ์มากเพียงเรื่องเดียวคือ การจัดให้มีการประสานงานระหว่างหมวดการศึกษาชั้นสำนักงานศึกษาศึกษาการอำเภอเท่านั้น ส่วนเรื่องอื่น ๆ จะอยู่ในเกณฑ์น้อยทั้งหมด

สำหรับในความคิดเห็นของประชากรแต่ละกลุ่มนั้น กลุ่มนายอำเภอมีความเห็นว่า นายอำเภอได้ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์มากทุกเรื่อง ตรงกันข้ามกับกลุ่มศึกษาศึกษาอำเภอซึ่งมีความเห็นว่า นายอำเภอได้ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์น้อยทุกเรื่อง ส่วนกลุ่มหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ มีความเห็นว่า นายอำเภอได้ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์มากเรื่องเดียว ซึ่งตรงกับความคิดเห็นของส่วนรวม

5. การบริหารการเงินของนายอำเภอ นั้น ในความคิดเห็นรวม เห็นว่า นายอำเภอได้ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์มาก ส่วนความคิดเห็นในแต่ละข้อ ยังมีเรื่องที่อยู่ในเกณฑ์น้อย 3 เรื่องคือ การเปิดโอกาสให้โรงเรียนได้เข้ามาร่วมพิจารณาการจัดตั้งงบประมาณการศึกษาระดับอำเภอ การสนับสนุนส่งเสริมให้มีการหารายได้เพื่อช่วยเหลือการจัดการศึกษาประชาบาลนอกเหนือจากการพึ่งเงินงบประมาณ และการตรวจรับวัสดุครุภัณฑ์และงานก่อสร้างตามระเบียบอย่างรัดกุม ส่วนเรื่องอื่น ๆ นายอำเภอได้ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์มาก

สำหรับความคิดเห็นของประชากรแต่ละกลุ่มนั้น กลุ่มนายอำเภอและกลุ่มหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ มีความเห็นว่า นายอำเภอได้ปฏิบัติงานบริหารการเงินอยู่ในเกณฑ์มาก ส่วนกลุ่มศึกษาศึกษาการอำเภอเห็นว่า นายอำเภอได้ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์น้อย

และ เมื่อพิจารณา เป็นรายชื่อ กลุ่มนายอำเภอมีความเห็นว่า นายอำเภอใฝ่ปฏิบัติอยู่ใน
 เกณฑ์มากทุกเรื่อง ส่วนศึกษานิเทศก์อำเภอมีความเห็นว่า นายอำเภอใฝ่ปฏิบัติอยู่ใน เกณฑ์
 มากเรื่อง เดียวคือ การตรวจรับวัสดุครุภัณฑ์และงานก่อสร้าง นายอำเภอใฝ่กระ เฝี้ยบอย่าง
 รัลคม เรื่องอื่น ๆ จะมีความเห็นว่า นายอำเภอใฝ่ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์น้อย สำหรับกลุ่ม
 หัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ นั้น มีความเห็นว่า นายอำเภอใฝ่ปฏิบัติอยู่ใน เกณฑ์น้อย
 เพียง เรื่อง เดียวคือ การ เปิดโอกาสให้ผู้บริหารโรงเรียนได้ เข้ามารวมพิจารณาการจัดตั้ง
 งบประมาณการศึกษาระดับอำเภอ เท่านั้น เรื่องอื่น ๆ จะมีความเห็นว่า อยู่ในเกณฑ์มาก
 ทั้งหมด

6. การติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานนั้น ในความคิดเห็นรวม
 เห็นว่า นายอำเภอใฝ่ปฏิบัติอยู่ใน เกณฑ์น้อย และ เมื่อพิจารณา เป็นรายชื่อแล้ว เห็นว่า
 นายอำเภอใฝ่ปฏิบัติทางคานนี้อยู่ใน เกณฑ์น้อยทุกเรื่อง

สำหรับความคิดเห็นของประชากรแต่ละกลุ่มนั้น กลุ่มนายอำเภอ
 มีความเห็นว่า นายอำเภอใฝ่ปฏิบัติทางคานนการติดตามและประเมินผลอยู่ใน เกณฑ์มาก
 แต่กลุ่มศึกษานิเทศก์อำเภอและกลุ่มหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ มีความเห็นว่า นายอำเภอ
 ใฝ่ปฏิบัติทางคานนี้อยู่ใน เกณฑ์น้อย และ เมื่อพิจารณา เป็นรายชื่อแล้ว กลุ่มนายอำเภอมี
 ความเห็นว่า นายอำเภอใฝ่ปฏิบัติอยู่ใน เกณฑ์มากทุกเรื่อง กลุ่มศึกษานิเทศก์อำเภอมี
 ความเห็นว่า นายอำเภอใฝ่ปฏิบัติอยู่ใน เกณฑ์น้อยที่สุดในเรื่อง การวิเคราะห์วิจัยรายงาน
 ผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน ส่วนเรื่องอื่น ๆ กลุ่มศึกษานิเทศก์อำเภอมีความเห็นว่า
 นายอำเภอใฝ่ปฏิบัติอยู่ใน เกณฑ์น้อย ส่วนกลุ่มหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอมีความเห็นว่า
 นายอำเภอใฝ่ปฏิบัติอยู่ใน เกณฑ์น้อย 4 เรื่องคือ การจัดทำเกณฑ์ประเมินผลการปฏิบัติงาน
 การอาศัยกรรมการศึกษา เป็นเครื่องมือในการตรวจและติดตามผลการปฏิบัติงาน
 การจัดให้มี การประเมินผล เพื่อปรับปรุง เปลี่ยนแปลงแผนหรือโครงการ และการวิเคราะห์
 วิจัยรายงานผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน

สรุปความกึกเห็นเกี่ยวกับอุปสรรคและปัญหา อุปสรรคและปัญหา เกี่ยวกับการบริหารการศึกษาประจำดำนในวามรับผิดชอบของนายอำเภอ สรุปได้ดังนี้

1. การวางแผนงานเกี่ยวกับการศึกษาประจำดำนระดับอำเภอ นายอำเภอไม่ค่อยมีเวลาที่จะดำ เนินการด้วยตนเอง เพราะมีภาระกิจมาก การวางแผนงาน จะพบอุปสรรคเกี่ยวกับข้อมูลไม่ เป็นปัจจุบัน ระเบียบแบบแผนเก่า ๆ ตลอดจนชนบประเพณี และความเชื่อเก่า ๆ ไม่เอื้อต่อการวางแผนงาน การปฏิบัติตามแผนจะพบอุปสรรคเกี่ยวกับการขาดการสนับสนุนจากหน่วยเหนือ
2. การวินิจฉัยสั่งการขาดความคล่องตัว เพราะอำนาจการวินิจฉัยสั่งการ ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับจังหวัด ส่วนการวินิจฉัยสั่งการระดับอำเภอ หัวหน้าหมวดการศึกษาไม่มีอำนาจสั่งการ ทำให้งาแลงล่าช้า การวินิจฉัยสั่งการมักขาดข้อมูลประกอบการพิจารณา
3. การบริหารงานบุคคลยังขาดเจ้าหน้าที่ที่จะปฏิบัติงานทางด้านนี้โดยตรง การจักรปฏิบัติงานขาดความสมบูรณ์ เพราะขาดอัตราค่าจ้าง การใช้ครูมาช่วยราชการทำให้ อัตราค่าจ้างครูในโรงเรียนขาดไป และการใช้ระบบพรรคพวกยังมีอยู่
4. นายอำเภอไม่ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับงานวิชาการ ถือว่าให้เป็นหน้าที่ของศึกษานิเทศก์อำเภอ ศึกษานิเทศก์อำเภอขาดความเอาใจใส่โดยที่เห็นว่าขาดการสนับสนุนจากทุกฝ่าย หมวดการศึกษาอำเภอปฏิบัติงานด้านวิชาการกันเอง
5. เงินสนับสนุนการศึกษาประจำดำนยังไม่เพียงพอ การจักรสรรเงินงบประมาณเป็นไปด้วยความล่าช้า และไม่คอยสอดคล้องกับความต้องการของอำเภอ นักเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอไม่ค่อยมีความรู้ทางด้านการและการเงิน การเงินขึ้นอยู่กับฝ่ายปกครองทำใหขาดโอกาส
6. การติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน ไม่ค่อยได้ปฏิบัติเท่าที่ควร นายอำเภอไม่ค่อยมีเวลาออกไปตรวจโรงเรียน ทำให้ไม่ค่อยทราบขอเท็จจริงต่าง ๆ ด้วยตนเอง นายอำเภอจะมุ่งติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานในรูปแบบพัฒนามากกว่าด้านการเรียนการสอน บัญหาจากการราย เป็นอุปสรรคต่อการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน และมีอุปสรรคเกี่ยวกับการขาดยานพาหนะ

อภิปรายและขอเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ พบว่าประชากรส่วนใหญ่ มีวุฒิตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป มีอายุตั้งแต่ 45 ปีขึ้นไป รับราชการมาแล้วตั้งแต่ 31 ปีขึ้นไป และดำรงตำแหน่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมาแล้วต่ำกว่า 6 ปี แสดงให้เห็นว่า ประชากรส่วนใหญ่มีความรู้และประสบการณ์สูงก่อนที่จะมาดำรงตำแหน่ง นายอำเภอ ศึกษาธิการอำเภอ หรือ หัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอแล้วแต่กรณี แต่เฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับวุฒินั้น กลุ่มหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอจะแตกต่างออกไปจากประชากรส่วนใหญ่ คือ กลุ่มหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอจะมีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่ และมากที่สุด ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 65.00 ของกลุ่มหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ แต่อย่างไรก็ดี เมื่อเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของประสงค์ มากนวล เรื่อง บทบาทของหัวหน้าส่วนการศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อ พ.ศ. 2520 ซึ่งพบว่า หัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีถึงร้อยละ 83.83¹ แล้ว นับวาระหว่างปี พ.ศ. 2520 - 2522 หัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้มีการพัฒนาเกี่ยวกับเรื่องวุฒิขึ้นเป็นอันมาก แมกระนั้นก็ตาม หัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอส่วนใหญ่ ก็ยังมีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีอยู่ดี ผู้วิจัยเชื่อว่า ในอนาคตอันใกล้ หัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภออย่างน้อยจะมีวุฒิปริญญาตรี ความเชื่อของผู้วิจัยดังกล่าวจะเป็นจริงมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับนโยบายของหน่วยงานที่รับผิดชอบ คือกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และที่สำคัญที่สุดคือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด ได้มีการส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาต่อให้มากขึ้น และที่ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะได้ส่งเสริมให้มากที่สุดคือ การศึกษาโดยใช้เวลาราชการบางส่วนและนอกเวลาราชการ เพราะสามารถกระทำได้กว้างขวางที่สุด

---

¹ประสงค์ มากนวล, "บทบาทของหัวหน้าส่วนการศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ," วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520, หน้า 124.

จากผลการวิจัยถึงบทบาทของนายอำเภอ เกี่ยวกับการวางแผนงานการศึกษา
 ประชาบาล พบว่า นายอำเภอได้มีการปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผนงานอยู่ในเกณฑ์น้อย
 จึงอาจกล่าวได้ว่า นายอำเภอยังมีการจัดและจัดใหม่ "การจัดเตรียมการสำหรับปฏิบัติ"¹
 อยู่ในเกณฑ์น้อย แต่อย่างไรก็ดี หากพิจารณาถึงแต่ละเรื่อง que ปฏิบัติแล้ว จะเห็นว่า เรื่อง
 เกี่ยวกับการสำรวจข้อมูล เกี่ยวกับจำนวนเด็กในท้องถิ่น เพื่อการจัดตั้งโรงเรียนขึ้นใหม่
 ซึ่งนายอำเภอยังปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์น้อยนั้น เมื่อพิจารณาในสภาพปัจจุบัน การจัดตั้ง
 โรงเรียนประชาบาลขึ้นใหม่ไม่ต้องกระทำกันมากนัก เพราะปัจจุบันโรงเรียนประชาบาล
 จะมีอยู่ครบทุกตำบลและแทบทุกละแวกบ้าน สมองความต้องการของท้องถิ่นโดยทั่วถึง
 อันความต้องการของท้องถิ่นที่จะให้มีการจัดตั้งโรงเรียนขึ้นนั้น ขึ้นอยู่กับความเติบโตของ
 ท้องถิ่นในระยะ เวลาหลายปี และเด็กในท้องถิ่นนั้นไม่สะดวกที่จะเดินทางไปเรียนหนังสือ
 ยังโรงเรียนในละแวกบ้านอื่น ดังนั้น นาน ๆ สักครั้งหนึ่งจึงจะมีการจัดตั้งโรงเรียน
 ขึ้นใหม่ สิ่งทีกระทำมาก จึงเป็นเรื่องเกี่ยวกับการก่อสร้างหรือต่อเติมอาคารเรียนซึ่ง
 มีอยู่แล้ว ใ้พอเพียงกับปริมาณนักเรียนที่เพิ่มขึ้น และกำหนดอัตราค่าดังครุในแต่ละ
 โรงเรียน อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยที่ปรากฏออกมาว่า นายอำเภอได้จัดใหม่โครงการ
 เพื่อปฏิบัติตามแผน และจัดตั้งใหม่คณะกรรมการ เพื่อปฏิบัติตามแผนงานที่วางไว้ อยู่ใน
 เกณฑ์น้อยทั้งสองเรื่อง ทำให้มองเห็นเด่นชัดว่า นายอำเภอยังมีหลักการและกระบวน
 การเกี่ยวกับการวางแผนงานน้อยไป ซึ่งเป็นเหตุผลที่สอดคล้องกับผลการวิจัยในส่วนรวม
 ที่ว่านายอำเภอได้ปฏิบัติทางด้านการวางแผนงานอยู่ในเกณฑ์น้อย และเป็นที่น่าสังเกตว่า
 กลุ่มศึกษาศึกษาการอำเภอมีความเห็นว่านายอำเภอได้ปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผนงานอยู่ใน
 เกณฑ์น้อยทุกเรื่อง ที่เป็นดังนี้ อาจเนื่องมาจาก ศักยภาพอำเภอไม่ค่อยได้เป็นที่ปรึกษา
 นายอำเภอในการวางแผนงานนัก สิ่งที่ยืนยันในเรื่องนี้ก็คือ ผลงานวิจัยของ
 สุจินต์ แยมแพ เรื่อง ความคิดเห็นของศึกษาศึกษาอำเภอที่มีต่อการปฏิบัติงานด้านวิชาการ

¹ อาษา เมฆสวรรค์, "การวางแผนงาน," หลักบริหาร (พระนคร :
 โรงพิมพ์สวนทองถิ่น, 2510), หน้า 38.

ในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งพบว่า "ศึกษานิเทศก์อำเภอได้มีส่วนร่วม เป็นที่ปรึกษานายอำเภอในการวางแผนการศึกษาให้กับโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอยู่ในเกณฑ์น้อย" ¹ ผู้วิจัยเห็นว่า นายอำเภอควรให้ศึกษานิเทศก์อำเภอได้เป็นที่ปรึกษานายอำเภอในการวางแผนงานเกี่ยวกับการศึกษาประชาสัมพันธ์มากกว่าที่เป็นอยู่ การที่นายอำเภอวางแผนงานอยู่คนเดียว หรือมีเฉพาะหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอฝ่ายเดียว เป็นที่ปรึกษา อาจได้ผลน้อยกว่าการที่มีศึกษานิเทศก์อำเภอร่วมเป็นที่ปรึกษาอยู่ด้วย เพราะศึกษานิเทศก์อำเภออาจมีข้อมูลต่าง ๆ โดยเฉพาะข้อมูลทางคานววิชาการในส่วนที่นายอำเภอและหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอไม่ทราบ แต่ศึกษานิเทศก์อำเภอทราบย่อมมีอยู่

การวินิจฉัยสั่งการของนายอำเภอนั้น ผลการวิจัยปรากฏออกมาว่า นายอำเภอได้ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์มากนั้น หากจะพิจารณาแล้ว จะกล่าวว่า เมื่อนายอำเภอมิบทบาทในการวินิจฉัยสั่งการอยู่ในเกณฑ์มากย่อมแสดงว่านายอำเภอได้รับการยอมรับนับถืออย่างสูงอันเป็นสิ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถของนายอำเภอ เพียงประการเดียวแล้ว อาจยังไม่เพียงพอ แต่อาจจะพิจารณาลงไปให้ลึกซึ้งขึ้นอีกว่า เมื่อนายอำเภอได้มีการวินิจฉัยสั่งการหรือตัดสินใจสั่งการอยู่ในเกณฑ์มากนั้น อาจเกิดจากนายอำเภอรวบอำนาจการวินิจฉัยสั่งการไว้แต่เพียงผู้เดียวไม่ยอมมอบอำนาจการวินิจฉัยสั่งการให้ใคร ทั้งนี้ ผลการวิจัยในครั้งนี้ นอกจากจะแสดงให้เห็นว่า นายอำเภอได้รับการยอมรับนับถืออย่างสูงแล้ว ยังแสดงให้เห็นว่า นายอำเภอไม่ไ้กระจายอำนาจการวินิจฉัยสั่งการ เท่าที่ควรก็เป็นได้ อย่างไรก็ตาม การที่กลุ่มศึกษานิเทศก์อำเภอมีความเห็นว่า นายอำเภอยังรวบรวมความคิดเห็นจากผู้บังคับบัญชาที่เกี่ยวข้องมาประกอบการพิจารณา และการมอบอำนาจการวินิจฉัยสั่งการ

¹ สุจินต์ แยมแพ, "ความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์อำเภอที่มีต่อการปฏิบัติงานคานววิชาการในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ," วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ แผนกวิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521, หน้า 108.

ให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง อยู่ในเกณฑ์น้อยทั้งสอง เรื่อง แม้ว่ากลุ่มนายอำเภอและกลุ่มหัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอจะมีความเห็นสอดคล้องกันว่า นายอำเภอไทยปฏิบัติทั้งสองเรื่องดังกล่าวอยู่ในเกณฑ์มากก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่าไม่ควรมองข้ามไป เพราะ วิธีการบริหาร เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่การวิจัยสังคมนั้น ชำนาญ ยุบบุรุษ และ อาษา เมฆสวรรค์ โลกลาวไว้ว่า ควรใช้หลักความเชี่ยวชาญตามแนวมุ่งเป็นแนวทางการควบคุมระดมการวิจัยสังคมนั้นในหน่วยงานให้ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ซึ่งหมายถึง การแบ่งระดับการบังคับบัญชาและภาระหน้าที่ในการวิจัยสังคมนั้น เป็นไปโดยเหมาะสม ความรอบรู้ และความสามารถในการวิจัยสังคมนั้นของหัวหน้างานแต่ละระดับกองถือ เป็นสิ่งสำคัญ ทั้งสองมีการมอบอำนาจในการวิจัยสังคมนั้นโดยบังคับบัญชาปฏิบัติตามความเหมาะสม นอกจากนี้ วิธีที่ก่อให้เกิดความร่วมมือในการวิจัยสังคมนั้นที่ดีที่สุดคือ การจัดให้บุคคลอื่นโดยเฉพาะอย่างยิ่ง บรรดาผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่จะต้องศึกษานั้นๆ มากที่สุด ได้มีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือควมอย่างดีที่สุด¹ เมื่อเป็นดังนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า นายอำเภอควรได้พิจารณาเรื่องการรวบรวมความคิดเห็นจากผู้อยู่บังคับบัญชา นับตั้งแต่ ศึกษาธิการอำเภอ หัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้มากขึ้นอีก ส่วนการมอบอำนาจการวิจัยสังคมนั้น ยังมีอุปสรรคที่ว่า นายอำเภอ มิอาจมอบอำนาจให้หัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภออนุมัติหรือสังคมนั้นๆ ตามประสงค์ได้ เพราะข้อตกลงกฎหมายซึ่งมีไคร่ระบุว่าให้กระทำใด จึงเห็นสมควรที่ผู้บริหารระดับสูงที่เกี่ยวข้องของ โภคิจารณาถึงโครงสร้างของการทำงานของการบริหารส่วนจังหวัดเสียใหม่ ควรจัดให้มีการกำหนดตำแหน่งบุคลากรขององค์การบริหารส่วนจังหวัด และ กำหนดอำนาจหน้าที่สำหรับตำแหน่งนั้นๆ ให้ชัดเจน และมีกฎหมายรับรองด้วย

¹ ชำนาญ ยุบบุรุษ และ อาษา เมฆสวรรค์, "การวิจัยสังคมนั้นในการบริหารราชการ," วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ 6 (1 กรกฎาคม 2518) : 17 - 23.

บทบาทของนายอำเภอทางด้านการบริหารงานบุคคล ผลการวิจัยปรากฏออกมาว่า นายอำเภอมีบทบาทอยู่ในเกณฑ์มาก แต่เมื่อพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไป จะพบว่า นายอำเภอได้ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์น้อย 3 เรื่อง คือ การสำรวจปริมาณและความสามารถในการปฏิบัติงานของครูประชาบาล การส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูประชาบาลได้เพิ่มพูนความรู้ในวิชาชีพด้วยวิธีการต่าง ๆ และการจัดสวัสดิการคานทาง ๆ ให้แก่ครูประชาบาล ซึ่งทั้ง 3 เรื่องดังกล่าวนี้ เป็นหน้าที่สำคัญของการบริหารงานบุคคลทั้งสิ้น เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการสรรหา การบำรุงรักษาและการพัฒนา ผู้วิจัยเห็นว่า นายอำเภอไม่ควรมองข้ามไป แต่ควรให้ความสำคัญเพิ่มขึ้นอีก ควรมีข้อมูลเกี่ยวกับตัวครูใหม่มากที่สุด สนับสนุนให้ครูได้มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ในวิชาชีพของตนทั้งทางการศึกษา และการฝึกอบรม ส่งเสริมการจัดสวัสดิการให้มากขึ้น เพราะการบริหารงานบุคคลไม่จำกัดอยู่เฉพาะการเลือกสรรคนที่มีความรู้ความสามารถมาปฏิบัติงานเท่านั้น แต่จะคงหาทางส่งเสริมให้ผู้นั้นมีสมรรถภาพเพิ่มพูนขึ้น มีความก้าวหน้าในการทำงาน มีหลักประกันในอนาคต ตลอดจนมีการจัดสวัสดิการ และจัดระเบียบงานให้เป็นที่เรียบร้อยและรวดเร็วอีกด้วย

สำหรับการบริหารงานด้านวิชาการ ผลการวิจัยปรากฏออกมาว่า นายอำเภอได้ปฏิบัติมากอยู่เรื่องเดียวคือ การจัดให้มีการประสานงานระหว่างหมวดการศึกษา กับสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ ส่วนอีก 6 เรื่อง ปรากฏว่า นายอำเภอได้ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์น้อยทั้งสิ้น คือ การแนะนำโรงเรียนกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน การสนับสนุนและส่งเสริมให้มีการจัดทำคู่มือครูและ เอกสารประกอบการเรียนการสอน สำหรับใช้ในโรงเรียน การส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนผลิตอุปกรณ์การสอนขึ้นใช้เอง การจัดให้มีการนำผลการสอบปลายปีมาวิเคราะห์ เพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของอำเภอ การสนับสนุนให้มีการอบรมครูประจำการ เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ด้านการสอน และการจัดให้มีการประสานงานระหว่างกลุ่มโรงเรียน ใน 6 เรื่องเหล่านี้ล้วนเป็นงานสำคัญทางวิชาการทั้งสิ้น และการบริหารงานวิชาการนั้นนับว่าเป็นหัวใจของการบริหารการศึกษา จึงเป็นการสมควรที่นายอำเภอจะได้ให้การสนับสนุนงานด้านวิชาการให้มากที่สุด สำหรับผลการวิจัยที่ปรากฏออกมาว่า นายอำเภอมีบทบาทเกี่ยวกับ

งานด้านวิชาการอยู่ในเกณฑ์น้อยนั้น อาจเนื่องมาจาก การเรียนการสอน เป็นเรื่องซับซ้อน นายอำเภอมีภาระรับผิดชอบมาก โอกาสที่จะทำความเข้าใจกับเรื่อง การเรียนการสอน ไม่มี และนายอำเภอได้กระจายความรับผิดชอบให้กับศึกษานิเทศก์อำเภอ แล้วคอยดูแลให้ศึกษานิเทศก์อำเภอได้ทำงานให้ดีที่สุด ถ้าศึกษานิเทศก์อำเภอ เอาใจใส่ก็ส่งผลกระทบไปถึงนายอำเภอในทางที่ดีด้วย ผู้วิจัยมีความเห็นว่า นายอำเภอควรกระตุ้นให้ศึกษานิเทศก์อำเภอได้ปฏิบัติงานทางด้านการศึกษามาก พร้อมทั้งสนับสนุนให้มากกว่าที่เป็นอยู่ เมื่อ นายอำเภอได้จัดให้มีการประสานงานระหว่างหมวดการศึกษา กับสำนักงานศึกษานิเทศก์อำเภอมากแล้ว ก็เห็นควรที่จะได้จัดให้มีการดำเนินงานในเรื่องอื่น ๆ ทางด้านการศึกษามากขึ้นด้วย

การบริหารงานการเงินของนายอำเภอ ผลการวิจัยปรากฏออกมาว่า นายอำเภอได้ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์มาก ซึ่งแสดงว่า นายอำเภอมีบทบาทเกี่ยวกับการบริหารการเงินมาก แต่เมื่อพิจารณาแล้ว ยังมีเรื่องเกี่ยวกับการบริหารการเงินที่นายอำเภอ ยังปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์น้อย 3 เรื่อง คือ การเปิดโอกาสให้ผู้บริหารโรงเรียน เข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาจัดตั้งงบประมาณการศึกษา ระดับอำเภอ การสนับสนุนส่งเสริมให้มีการหารายได้ เพื่อช่วยเหลือการจัดการศึกษาประชาบาลนอกเหนือจากการพึ่งเงินงบประมาณ และการจัดให้มีการตรวจสอบหลักฐานการเงินและพัสดุเป็นการภายใน ซึ่งงานทั้ง 3 เรื่องดังกล่าว ล้วนไม่อาจมองข้าม เพราะการจัดตั้งงบประมาณการศึกษา นั้น ผู้บริหารโรงเรียนขอทราบความต้องการของโรงเรียนได้มากที่สุด เมื่อผู้บริหารโรงเรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดตั้งงบประมาณแล้ว งบประมาณที่จัดตั้งย่อมตรงกับความต้องการของโรงเรียน ในการจัดสรรงบประมาณตามที่ขอตั้งไว้ นั้น ส่วนใหญ่แล้วจะไม่ได้ครบตามต้องการ เพราะงบประมาณมีจำกัด ดังนั้น การสนับสนุนส่งเสริมให้มีการหารายได้ เพื่อช่วยเหลือการจัดการศึกษา นอกเหนือจากการพึ่งเงินงบประมาณ จึงควรกระทำเช่นกัน ส่วนการจัดให้มีการตรวจสอบหลักฐานการเงินและพัสดุเป็นการภายในนั้น มีความสำคัญมาก นายอำเภอควรจัดให้มีการแต่งตั้งผู้ตรวจสอบภายในโรงเรียนและหมวดการคลัง ทำหน้าที่ตรวจสอบหลักฐานการเงินและพัสดุ ครุภัณฑ์ แล้วรายงานต่อนายอำเภอ เป็นการภายในด้วย

สำหรับการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานนั้น ปรากฏผลการวิจัยว่า นายอำเภอได้ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์น้อยทุกเรื่อง ย่อมแสดงว่า การบริหารการศึกษา ประชาบาลระดับอำเภอ ไม่ค่อยได้มีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานกัน และในระดับอำเภอยังขาดเจ้าหน้าที่ที่จะปฏิบัติในเรื่องนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าในสถานะการณ์เช่นนี้ สิ่งที่สามารถทำได้ คือ การจัดตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานขึ้น คณะหนึ่งซึ่งประกอบด้วย นายอำเภอ เป็นประธานกรรมการ หัวหน้าหมวดการศึกษาอำเภอ เป็นกรรมการและเลขานุการ ศึกษาธิการอำเภอ และประธานกลุ่มโรงเรียนประชาบาล เป็นกรรมการ คณะกรรมการนี้ ให้มีหน้าที่ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของครู และโรงเรียน สร้างเกณฑ์การประเมินผล และเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน ตลอดจนกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อเสริมให้การติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพได้

ขอเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. ควรมีการวิจัยถึงบทบาทของนายอำเภอในการบริหารการศึกษาประชาบาล ทั้งประเทศ เพื่อทราบผลการวิจัยในส่วนรวมทั่วประเทศ
2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณทางการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัด
3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำทางการบริหารการศึกษาประชาบาล ของนายอำเภอ

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย